

จุลสารคณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ

ตอน ไก่พื้นเมืองไทย

มิถุนายน 2563

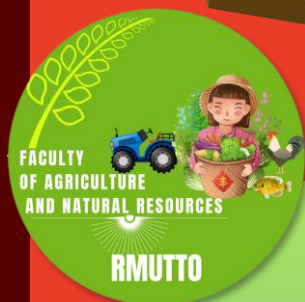
โดย

คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก

วิทยาเขตบางพระ

จ.ชลบุรี

ภาพ (บนและล่าง): การประกวดไก่พื้นเมืองไทยในงานเกษตรบางพระแฟร์

ภาพกลาง: การตัดสินการประกวดไก่พื้นเมืองไทยในงานเกษตรบางพระแฟร์

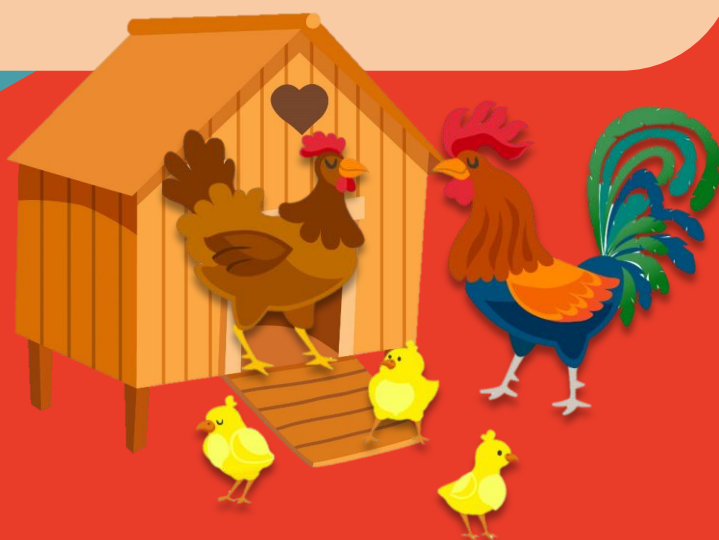
ตอน... ไก่พื้นเมืองไทย

คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ
มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก
วิทยาเขตบางพระ จ.ชลบุรี

ไก่พื้นเมืองไทยเป็นสัตว์ที่อยู่คู่กับวิถีชีวิตคนไทยมาอย่างช้านาน มีความสัมพันธ์กับประเพณี วัฒนธรรม และสังคมไทย ก่อให้เกิดประเพณีนิยม คำพังเพยต่าง ๆ และตำนานไก่พื้นเมืองที่เป็นเรื่องจริงและเรื่องเล่า คัวยสภาพวิถีชีวิตของคนไทยส่วนใหญ่ในอดีตทำอาชีพเกษตรกรรม ปลูกพืช ทำไร่ ทำนา ทำสวน และเลี้ยงสัตว์ ไก่พื้นเมืองสามารถปรับตัวให้เข้ากับสภาพแวดล้อม ภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ได้ทุกภูมิภาคของไทยและสามารถออกลูกเลี้ยงลูกให้เจริญเติบโตได้เอง หากอาหารเองดำรงเผ่าพันธุ์ของตัวเองไว้ได้ จากการสันนิษฐานคาดว่ามนุษย์ในอดีตล่าสัตว์เพื่อนำมาเป็นอาหาร สัตว์ที่กินไม่หมดก็เลี้ยงไว้เกิดการพัฒนาความรู้ ภูมิปัญญา จากไก่ป่าจึงเป็นไก่บ้านหรือไก่พื้นเมืองในปัจจุบัน ลักษณะของไก่พื้นเมืองไทยมีหลากหลายขึ้นอยู่กับภูมิภาคต่าง ๆ

เช่น ในภาคเหนือมีลักษณะเป็นที่ราบสูง ไก่จึงมีลักษณะโครงสร้างเล็ก ปีกยาว ขนหนา มีความคล่องแคล่ว ว่องไวใช้เต็อยได้อย่างแม่นยำ ในพื้นที่ภาคกลางเป็นแหล่งปลูกข้าวทำกสิกรรม ไก่มีขนาดใหญ่เพราะมีความอุดมสมบูรณ์ของอาหาร ลักษณะโครงสร้างใหญ่ ออกน หากินเองเก่ง มักนิยมนำมาประลองชนไก่ในงานประเพณีต่าง ๆ ในพื้นที่ภาคใต้มีลักษณะเป็นเขตร้อนชื้น ฝนตกชุก มีป่าเบญจพรรณ ไก่พื้นเมืองจะมีลักษณะขนหนา ยาว สีสันสดใส คนไทยในภาคใต้นิยมนำมาประลองชนไก่แบบศิกอาวูร เพราะได้รับอิทธิพลมาจากกลุ่มคนในเขตแหลมมาลาญ ซึ่งในปัจจุบันไก่พื้นเมืองไทยได้รับการพัฒนาทางด้านสายพันธุ์ อาหาร การจัดการและยารักษาโรค จนกลายมาเป็นแหล่งรายได้ให้กับเกษตรกรที่สามารถเลี้ยงเป็นอาชีพหลักหรืออาชีพเสริมได้

ลักษณะทางสัณนิษฐานวิทยา ลักษณะพฤติกรรม ตลอดจนการศึกษาทางชีวเคมี พันธุศาสตร์ เชื่อกันว่าเป็นไก่ป่าสีแดง (Red Jungle Fowl) เป็นบรรพบุรุษหลักของไก่พันธุ์ต่าง ๆ ในปัจจุบัน (Domestic chicken) โดยไก่ป่าสีแดงมีลักษณะที่สำคัญได้แก่ ไก่ตัวผู้มีขนสีส้มสวยงาม ขนหางตั้งเรียงกันเป็นสันสูงตรงกลางมีขนหาง 14-16 เส้น เส้นกลางยาวปลายแหลมและอ่อนโค้งลง ขาเป็นสีเทา มีเดือยเป็นอาวูร ส่วนไก่ตัวเมียมีขนาดเล็กกว่า และสีขนไม่ฉูดฉาดสวยงามเท่าตัวผู้ แม้ไม่มีเดือยส่วนของหงอนและเหนียงมีขนาดเล็กกว่าไก่ตัวผู้มาก ซึ่งนักสัตววิทยาได้จำแนกไก่ที่เลี้ยงกันอยู่ในปัจจุบัน ดังนี้

ภาพ: ลักษณะไก่ป่าสีแดง (Red Jungle Fowl, Gallus gallus)

ที่มา: Hume and Marshall (1881)

การจำแนกชั้นทางวิทยาศาสตร์

อาณาจักร (Kingdom): Animalia

อาณาจักรย่อย (Subkingdom): Metazoa

ไฟลัม (Phylum): Chordata

ไฟลัมย่อย (Subphylum): Vertebrata

ชั้น (Class): Aves

อันดับ (Order): Galliformes

วงศ์ (Family): Phasianidae

สกุล (Genus): *Gallus*

ชนิด/สปีชีส์ (Species): *gallus*

ไก่พื้นเมืองไทยมีชื่อวิทยาศาสตร์ว่า *Gallus gallus domesticus* ไก่พื้นเมืองมีต้นกำเนิดมาจากไก่ป่าแถบทวีปเอเชีย โดยเฉพาะแถวประเทศเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ และประเทศจีนตอนใต้ ไก่พื้นเมืองไทยเป็นที่รู้จักกันดีและมีชื่อเสียงในด้านความสวยงามและทักษะในการต่อสู้ ไก่พื้นเมืองไทยมีการกระจายอยู่ทั่วไปตามหมู่บ้านเกษตรในทุกภูมิภาคของไทย อาจจำแนกตามลักษณะภายนอกและสีขนออกได้เป็นหลายกลุ่ม แต่ละกลุ่มที่รู้จักกันและมีชื่อเรียกกันมาแต่โบราณ เช่น ไก่เหลืองหางขาว, ประดู่หางดำ, เขียวหางดำ และอื่น ๆ วัตถุประสงค์ของไก่พื้นเมืองเพื่อใช้เป็นอาหาร เพื่อความสวยงาม เพื่อความสนุกสนาน และเกมกีฬา ตลอดจนการอนุรักษ์พันธุกรรมที่ดีเด่นไว้ใช้เป็นประโยชน์ต่อไป ทั้งนี้เพราะไก่พื้นเมืองมีคุณสมบัติที่ดีหลายประการ เช่น ฝึกไข่เอง เลี้ยงลูกได้ มีความสามารถในการปรับตัวเข้ากับสภาพแวดล้อมได้เป็นอย่างดี แข็งแรง ทนโรค และมีความสามารถในการเชิงต่อสู้ จนทำให้ไก่พื้นเมืองสืบทอดแพร่พันธุ์กันมาจนถึงปัจจุบัน

ความสัมพันธ์ระหว่างไก่พื้นเมือง กับวิถีชีวิตของคนไทย

ไก่พื้นเมืองมีความสัมพันธ์กับวิถีชีวิตคนไทยมาช้านาน ประวัติศาสตร์ที่โดดเด่น และได้รับการเล่าขานกันคือ พงศาวดารเทือกคั้ง พระนเรศวรมหาราชทรงพำนักอยู่ในกรุงหงสาวดี ประเทศพม่า พระองค์ทรงนำไก่ชนไปจากเมืองพิษณุโลก เพื่อนำไปชนกับไก่ของพระมหาอุปราช และชนะไก่ของพระมหาอุปราช (นิสิต, 2556) เกิดเป็นวลีเล่าขานว่า

"ไก่เฉลยตัวนี้เก่งจริงหนอ" สมเด็จพระนเรศวรมหาราชทรงตอบโต้ว่า "ไก่เฉลยตัวนี้ย่อว่าแต่จะตีอย่างกีฬาในวังเหมือนวันนี้เลย ตีพบบันเอาบ้านเอาเมืองกันยังได้" และเป็นภาพเขียนผนัง "พระนเรศวรชนไก่" ที่วิหารวัดสุพรรณคาราราม จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

เหลืองหางขาว

ไก่เติบโตตามธรรมชาติ ต่อมาเมื่อหมอดูฤกษ์เข้าสู่ฤกษ์หนาว (กันยายน-ธันวาคม) ชาวเริ่มออกรวงได้เวลาเก็บเกี่ยว ชาวนาเริ่มเกี่ยวข้าว ไก่ที่เลี้ยงไว้เริ่มถ่ายขนจนขนเต็ม สุกปีก สุกหาง หลังจากชาวนาเกี่ยวข้าวเสร็จมีเวลาจับไก่ตัวผู้ที่มีรูปร่างดีนำมาครอบสุ่ม เลี้ยงดูให้มีความแข็งแรง เพื่อเตรียมตัวออกไปประลองกับหมู่บ้านใกล้เคียง ไก่ตัวเมีย ลูกไก่ ก็ปล่อยลงไปกินเมล็ดข้าวที่ร่วงหล่นในนาข้าวและช่วยกำจัดแมลง หนอน ศัตรูพืช เป็นอย่างดี ไก่ชนที่เลี้ยงไว้ก็นำมาออกประลองสร้างชื่อเสียงเพิ่มมูลค่าของตัวไก่ ซึ่งในฤดูกาลจะมีวันสำคัญ เช่น วันปีใหม่ วันสงกรานต์ แต่ละหมู่บ้านจะนำไก่มาชนกันจนหมดสิ้นฤดูร้อน (มกราคม-เมษายน) ก็จะเข้าสู่ฤดูกาลเพาะปลูกของปีถัดไปเป็นอย่างนี้เรื่อยมาจนถึงปัจจุบัน

ประเพณีการชนไก่จึงกระจายสู่ประชาชนคนไทยทั่วทุกภูมิภาค ซึ่งการเลี้ยงไก่พื้นเมืองในอดีตมีความสัมพันธ์กับการทำอาชีพเกษตรกรโดยเฉพาะการทำนา ซึ่งสัมพันธ์กับฤดูกาล เริ่มจากชาวนาที่เลี้ยงไก่ไว้ไต่ดูนบ้านเมื่อเริ่มฤดูกาลเพาะปลูก (ฤดูฝน พฤษภาคม-สิงหาคม) ชาวนาออกไปทำนา ไถ คราด พรวน เพื่อปลูกข้าวปลูกไต่อยู่กับผู้เฒ่าและเด็ก ประกอบกับเป็นฤดูกาลความชื้นส่งผลให้ไก่เริ่มถ่ายขน ชาวนาไม่มีเวลาเลี้ยงดูก็ปล่อยให้

ไก่เป็นสัตว์เลี้ยงของชาวนาไทยมานานไม่สามารถระบุหลักฐานได้แน่ชัดเพราะอาหารหลักของไก่คือข้าวเปลือกและแมลงต่าง ๆ คนในวัฒนธรรมข้าวจึงล้วนเลี้ยงไก่ควบคู่มาด้วยกันควายหรือวัวที่ใช้ในการทำนาขณะเดียวกันธรรมชาติของไก่ตัวผู้ที่มีความเป็นนักสู้ที่ชอบจิกตีกันเป็นประจำ เด็กผู้ชายในอดีตจึงนิยมนำไก่มาเล่นชนกัน และพัฒนาเป็นการละเล่นพื้นบ้านและการพนันไปในที่สุด โดยมีค่านิยมว่าผู้ที่มีไก่ชนเก่งไว้ครอบครองแสดงถึงบารมีและความเป็นลูกผู้ชาย ขณะเดียวกันไก่ชนในอุดมคติของนักเลงไก่ไทยควรมีลักษณะ **"เชิงไทย ไหวพริบ นิ่งหนาแบบเวียคนาม"** กล่าวคือ มีฝีมือในการชนแบบไก่ชนสายพันธุ์ไทย มีความว่องไวแบบไก่ชนสายพันธุ์พม่า และมีความอดทนสูงแบบไก่ชนสายพันธุ์เวียคนาม

ประคู่หางคำ

ไก่ชนสายพันธุ์ไทยเป็นไก่ชนภาคกลาง มีน้ำหนักประมาณ 3 กิโลกรัม ลักษณะเด่นของเชิงไก่ชนสายพันธุ์ไทยคือ เป็นไก่กอด ไก่ลือค กคหิว จิกตี ขณะชนจะคลุกเข้าวงใน เอาหัวมุดวัด ปีกฝ่ายตรงข้ามแล้วหมุนเป็นวงกลมหาจังหวะ เมื่อได้จังหวะจะจิกหัวฝ่ายตรงข้ามแล้วจึงกระโดดเตะ(ตี) การละเล่นไก่ชนมีอยู่ในสังคมไทยมาอย่างยาวนาน ดังปรากฏในตำนานนิทานและพงศาวดาร เช่น นิทานเรื่องนางสิบสอง พระรถเสนมีไก่ชนตัวเก่งสามารถชนไก่ชนะเจ้าเมืองชาวบ้านแถบอำเภอพนัสนิคม จังหวัดชลบุรี เชื่อกันว่า ไก่ชนพันธุ์ท้องถิ่นนี้เรียกว่า **ไก่พระรถ** สืบสายพันธุ์มาจากไก่พื้นเมืองแถบเมืองโบราณใน

จังหวัดชลบุรี ฉะเชิงเทรา ที่เรียกว่าเมืองพระรถ ส่วนหลักฐานทางพงศาวดาร ปรากฏเรื่องการชนไก่ของพระนเรศวรกับพระมหาอุปราชาแห่งหงสาวดี ครั้นยังประทับอยู่ในฐานะเชลยที่พม่า ไก่ของพระนเรศวรที่ชนะเป็นไก่ชนสายพันธุ์ไทยที่เรียกว่าไก่เหลืองหางขาวหรือไก่พระเจ้าห้าพระองค์ ชาวบ้านถือว่าไก่ชนพันธุ์นี้เป็นไก่เจ้า ไก่งาม ไก่สง่า ลักษณะคือปากขาว ขาขาว เคี้ยวขาว เล็บขาวและหางขาว

แต่ละภูมิภาคของไทยมีความนิยมไก่ชนสายพันธุ์แตกต่างกันคู่ได้จาก สีขน และรูปร่างลักษณะ ปัจจุบัน สายพันธุ์ไก่ชนที่ได้รับการรับรองจากสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาไก่พื้นเมืองไทยมีทั้งหมด 10 สายพันธุ์ ได้แก่

เขี้ยวหางดำ

เทาหางขาว

นกแดงหางแดง

นกแดงหางดำ

1. **เหลืองหางขาว** (พัฒนามาจากไก่อูแถบบ้านกร่าง อำเภอเมือง จังหวัด พิษณุโลก)
2. **ประดู่หางดำ** (พัฒนามาจากไก่อู แถบจังหวัดสุพรรณบุรี พระนครศรีอยุธยา ฉะเชิงเทรา กรุงเทพมหานคร สิงห์บุรีและอ่างทอง)
3. **เขี้ยวหางดำ** (พัฒนามาจากไก่อูแถบจังหวัดภาคตะวันออกแถบชลบุรี เรียก ไก่พระรถ ทางอุตรดิตถ์เรียก เขี้ยวพาลี หรือ เขี้ยวพระยาพิชัยดาบหัก)
4. **เทาหางขาว** (มีแหล่งกำเนิดแถบจังหวัดตาก ชลบุรี (พนัสนิคม) เพชรบุรี (อำเภอบ้านแหลม)
5. **นกแดงหางแดง** (จังหวัดกาญจนบุรี พิษณุโลก นครสวรรค์ และ พระนครศรีอยุธยา)
6. **ทองแดงหางดำ** (พบทั่วไปในจังหวัดเพชรบุรี ราชบุรี พระนครศรีอยุธยา และชลบุรี)
7. **นกกคหางดำ** (มีถิ่นกำเนิดแถบจังหวัดนครสวรรค์ ราชบุรี เพชรบุรี นครปฐม และกาญจนบุรี)
8. **ลายหางขาว** (เป็นไก่ที่มาจากภาคเหนือแถบเชียงราย พะเยา เพชรบุรี)
9. **เขี้ยวเลาหางขาว** (มีแหล่งกำเนิดแถบกำแพงเพชร เพชรบุรี พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก เพชรบุรี)
10. **ประดู่เลาหางขาว** (อำเภอหนองจอก มีนบุรี กรุงเทพมหานคร พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี สุพรรณบุรีกำแพงเพชร สุโขทัย ประจวบคีรีขันธ์)

ประจักษ์เลขาขาว

นกกดหางดำ

การเลี้ยงและพัฒนาไก่พื้นเมืองธรรมดา ให้เป็นไก่ชนที่เหมาะสมแก่การละเล่นแข่งขันเป็น กระบวนการที่ซับซ้อนและประกอบไปด้วยการใช้ ภูมิปัญญาและทักษะของชาวนาไทยที่สืบเนื่อง กันมายาวนาน ภูมิปัญญาในการเลี้ยงไก่ชน ประกอบด้วย การคัดเลือกสายพันธุ์ การเลี้ยง คุ การฝึกฝนที่เรียกว่า **"การปรนไก่"** และการ รักษาพยาบาล ผู้เลี้ยงไก่ชนส่วนใหญ่เชื่อว่า ความเก่งกาจของไก่ชนเป็นผลมาจากการ คัดเลือกสายพันธุ์เป็นสำคัญ องค์ความรู้คือ เชิงไก่สืบทอดทางสายพ่อ แต่รูปร่างและน้ำหนัก เบาทสืบทอดทางสายแม่ ดังนั้นผู้เลี้ยงไก่จึง ทุ่มเทพิถีพิถันในการคัดเลือกพ่อ การคัดเลือกพ่อ

ลักษณะเบื้องต้นของไก่ชน คือ ต้อง แข็งแรง รูปร่างดี เชิงดี ตีเจ็บ และหลบหลีก เก่ง ลักษณะไก่ชนที่ดีต้องมีลักษณะ หน้า หงอนบาง กลางหงอนสูง ปลายหงอนกด กระหม่อม สร้อยระย้า หน้านกยูง ไหล่ยก ออก ตีหวางพุ่งยาว นอกจากนี้ ไก่ชนต้องมีช่วงคอ ใหญ่ ลำตัวสูงโปร่ง แข็งยาวเรียวเล็ก มีเกล็ด ใหญ่เต็มนิ้วเรียวยาวมีเกล็ดประมาณ 20 เกล็ด ตากลมใสคล้ายตาเหยี่ยว มีสีสันตูก โฉลก คือ สีปากกับสีแข้งต้องเหมือนกัน เช่น ปากขาวแข้งขาว เป็นต้น ไก่ชนที่ปลดระวาง แล้วมักได้เป็นพ่อพันธุ์ ดังนั้น การเล่นไก่ชนจึง เป็นการคัดเลือกสายพันธุ์ได้โดยวิธีธรรมชาติ

กล่าวได้ว่า การที่ไก่พื้นเมืองไทยปัจจุบัน แข็งแรง ต้านทานโรค เลี้ยงลูกเก่ง ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการ คัดเลือกไก่สายพันธุ์ดีจากการเล่น "ไก่ชน" ของคนไทยนั่นเอง

พันธุ์แม่พันธุ์เป็นกระบวนการที่ต้องใช้เวลา ต้อง สืบย้อนขึ้นไปดูต้นตระกูลไก่หลายชั้นเพื่อให้แน่ใจ ว่าไก่ตัวนั้นเก่งจริง นอกจากนี้ ผู้เลี้ยงไก่อังมี ความเชื่อว่า ไก่ชนที่เกิดจากการผสมข้ามสาย พันธุ์ จะมีเชิงชนที่ **"จัด"** และ **"รอบค้ำ"** มาก ยิ่งขึ้นด้วย การเพาะพันธุ์ไก่ชนจึงต้องทำอย่างเอา ใจใส่รอบคอบ และมีความรักทุ่มอย่างยิ่งคนไทยมี ความเชื่อเกี่ยวกับ ลักษณะไก่ที่เป็นมงคลและไก่ อัปมงคลสืบมา ดังนั้นไก่มงคล 5 ประเภท ได้แก่ ไก่ พระเจ้าห้าพระองค์ ไก่พญาหงส์ ไก่ทรงไตรภพ ไก่ ครอบกระบวยุทธและไก่พูธรูภาษาคน ผู้ใดเลี้ยงไก่ ดังกล่าวจะได้ลาภ ตรงข้ามกับไก่อัปมงคล เช่น ไก่ตีนเป็ด ไก่ชอบจิกตีเจ้าของและคนในบ้าน หาก เลี้ยงไว้จะทำให้เสียทรัพย์สินเสียชื่อเสียง

นอกจากนี้ผู้เลี้ยงไก่ชนต้องมี ความรู้ความเข้าใจ **"วงจรชีวิตไก่"** เป็นอย่างดี ไก่หนุ่มที่จะนำมาฝึกฝน เป็นไก่ชนได้ต้องมีอายุ 8 เดือนขึ้นไป การเข้าค่ายเพื่อฝึกฝนดำเนินไปอย่าง เข้มข้นโดยใช้เวลาประมาณ 3 เดือน ประกอบด้วย การกราดไก่ การวิ่ง สุ่ม การกระโดดบ่อ การล่อไก่ การ เตะกระสอบ การลงนวมคู่ และการ ซ้อมคู่ เป็นต้น การฝึกฝนเป็น กระบวนการที่เสริมสร้างให้ไก่มี ร่างกายที่แข็งแรง หน้าหงา ทนทาน มีสภาพจิตใจที่แข็งแกร่งคั่งที่ผู้เลี้ยง ไก่เรียกว่า **"เป็นมวย"** ไก่ชนจะได้รับ การดูแลอย่างดีและพิเศษ ผู้เลี้ยงจะ ดูแล ให้อาหาร ให้อาหารเสริม ดูแล สุ่มที่นอน รวมถึงสังเกตเสียงขัน สีหน้า เหนียง ขน ท่าทางและ มุขของไก่เพื่อให้แน่ใจว่าไก่มี สุขภาพแข็งแรงสมบูรณ์

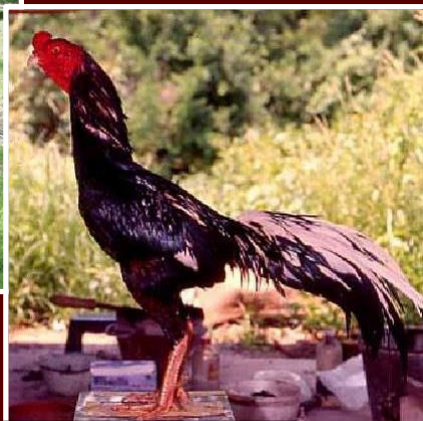
ภูมิปัญญาที่สำคัญ อีกประการหนึ่งในการ เลี้ยงไก่ชน คือ ภูมิ ปัญญาในการ รักษาพยาบาล

ผู้เลี้ยงไก่ชนสามารถดูแลรักษาไก่ได้ตั้งแต่ปัญหา เล็ก ๆ น้อย ๆ เช่น การถ่ายพยาธิ การกำจัดไร การให้สมุนไพรช่วยย่อย ไปจนถึงกรณีบาดเจ็บหนัก เช่น เมื่อไก่ได้รับบาดเจ็บ ตาปิด ตาแตก ปากฉีก ปากหลุด **"หมอไก่"** หรือ **"มือน้ำ"** ก็สามารถที่จะรักษาพยาบาลไก่ได้ ในการชนไก่ มือ น้ำจะมี **"อะไหล่"** ติดตัวไปด้วยเสมอ อะไหล่ไก่ ประกอบไปด้วย ปีกไก่ ซึ่งมือน้ำจะทำการต่อปีก ก่อนการแข่งขัน "มือน้ำ" มีองค์ความรู้ที่สามารถ ระบุได้ว่า ไก่แต่ละตัวมีขนปีกที่อันค้ำไหนของขน ปีกนั้นเป็นค้ำบนค้ำล่าง เพราะในการต่อปีกต้อง ทำให้เหมือนสภาพปกติ ในธรรมชาติของไก่มาก ที่สุด อีกทั้งยังมีอะไหล่ "ปากไก่" ที่เก็บรวบรวม จากไก่ที่ตายแล้วเพื่อประกอบเข้าปากให้ไก่ ในกรณี ที่ไก่ชนเกิดปากหลุดในระหว่างการแข่งขัน

ลายหางขาว

เขี้ยวเลาหางขาว

นอกจากนี้ องค์ความรู้สำคัญอีกประการหนึ่งของมือน้ำยังสะท้อนให้เห็นได้จาก การเปรียบไก่ที่"มือน้ำ" เพียงแต่ดูไก่จากสภาพภายนอก ก็สามารถคาดเดาได้ว่า ไก่ตัวนั้นสายพันธุ์อะไร อายุเท่าไร เชิงชนแบบไหนสำหรับไก่ประการใด และแข็งแรงสมบูรณ์เต็มที่หรือไม่ เป็นต้น การเปรียบไก่ถือเป็นหัวใจอย่างหนึ่งของการละเล่นชนไก่การคัดเลือกสายพันธุ์ การเลี้ยงดูฝึกฝน และการรักษาพยาบาลไก่ชนจึงเป็นภูมิปัญญาที่เกิดจากการที่คนอยู่ใกล้ชิดกับไก่อานาน มีการสังเกต ลองผิดลองถูกกระทั่งเกิดเป็นองค์ความรู้และสืบทอดต่อกันมา สิ่งสำคัญที่สุดคือ การเลี้ยงไก่ชนไม่สามารถทำได้ในระบบอุตสาหกรรมแบบเบ็ดเสร็จ เพราะไก่จะไม่แข็งแรง ไก่ชนที่ผ่านคัดเลือกสายพันธุ์และฝึกฝนมาแล้ว จะมีราคาตั้งแต่หลักพัน หมื่น แสน ไปกระทั่งถึงหลักล้าน ไก่ชนจึงเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของชาวนาไทย สามารถตอบสนองความต้องการพื้นฐานทั้งการนำไปบริโภค การสันถนาการซึ่งมีทั้งการนำไปชนไก่และการประกวดประเภทสวยงาม ตลอดจนการเลี้ยงไก่ชนเป็นธุรกิจเพื่อการส่งออกไปยังประเทศต่าง ๆ ที่นิยมกีฬาชนไก่

เอกสารอ้างอิง

- สุชาติ ชัยวรกุล ปราณนา วามวงค์วาน สมชาย โสฬารกนก และวิชิต เทตพวงษ์พันธุ์. 2558. การคัดเลือกไก่พื้นเมือง (Native Chicken Judging). เอกสารประกอบการเสวนาวิชาการเรื่อง "มาตรฐานการคัดเลือกไก่พื้นเมืองตามอุดมทัศน์". สาขาวิชาสัตวศาสตร์ คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก. ชลบุรี.
- กรมปศุสัตว์. 2546. ลักษณะและมาตรฐานไก่พื้นเมืองไทย. โครงการวิจัยความหลากหลายทางชีวภาพด้านปศุสัตว์กองบำรุงพันธุ์สัตว์ กรมปศุสัตว์. กระทรวงเกษตรและสหกรณ์. 55 หน้า.
- นิสิต ตั้งตระการพงษ์. 2556. ไก่ชนพระนครศรีอยุธยา. เอกสารประชุมสัมมนาวิชาการเรื่อง "ไก่พื้นเมืองไทย: เหลียวหลัง แลหน้า วัฒนาศู AEC". มหกรรมไก่พื้นเมืองแห่งชาติ ครั้งที่ 1 ประจำปี 2556. มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรีสงคราม. พิษณุโลก.
- พน นิลฉวี. 2543. คัมภีร์ไก่ชนฉบับปรับปรุงใหม่. สำนักพิมพ์โพธิ์วิจิตร. กรุงเทพฯ.
- สุกัญญา สุฉายา. 2557. มรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปีพุทธศักราช 2557. พิธีประกาศขึ้นทะเบียนมรดกภูมิปัญญาทางวัฒนธรรมของชาติประจำปีพุทธศักราช 2557. กรมส่งเสริมวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม. กรุงเทพฯ.
- Hume and Marshall, Game Birds of India, Burmah and Ceylon . 1881. Red Junglefowl. [Online] Available : <http://animal.memozee.com/view.php?tid=3&did=26287>. Retrieved 5 April 2020

การเลี้ยงไก่ชนนิยมกันอย่างกว้างขวางทั่วทั้งประเทศไทย มีสนามไก่ชนที่ถูกกฎหมายและผิดกฎหมายอยู่ทั่วไปทั้งในกรุงเทพฯและต่างจังหวัด ชุมชนที่มีการเลี้ยงไก่ชนจึงเป็นไปอย่างกว้างขวางกระจายไปทั่วทั้งประเทศไทยปัจจุบันมีการรวมตัวเป็นสมาคมอนุรักษ์และพัฒนาพันธุ์ไก่พื้นเมืองในภาคต่าง ๆ แม้การเลี้ยงไก่ชนจะเป็นไปอย่างกว้างขวางและมีภูมิปัญญาการเลี้ยงที่สืบทอดกันมา แต่สภาพปัจจุบันพบว่า "มือน้ำ" หรือ "หมอไก่" ชาวผู้เรียนรู้สืบทอด ทั้งนี้เพราะการเรียนเป็นหมอไก่ ต้องเข้าไปคลุกคลีฝึกตัวเป็นศิษย์รับใช้และต้องใช้เวลาในการเรียนรู้ฝึกฝนอย่างยาวนานด้วยใจรัก มือน้ำมักกล่าวตรงกันว่าตนเองใช้ประสบการณ์ทั้งชีวิตในการเรียนรู้ไก่ การขาดแคลนมือน้ำย่อมหมายถึง การเสื่อมต่อการสูญหายของภูมิปัญญาในการดูแล รักษาพยาบาลไก่ด้วย

กองบรรณาธิการ

คณบดีคณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ

รองคณบดีฝ่ายบริหารและแผน

รองคณบดีฝ่ายวิชาการและวิจัย

รองคณบดีฝ่ายกิจการนักศึกษาและกิจการพิเศษ

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายงานฟาร์ม

ผู้ช่วยคณบดีฝ่ายแนะแนว ประชาสัมพันธ์และกิจการพิเศษ

หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีการผลิตพืช

หัวหน้าสาขาวิชาสัตวศาสตร์

หัวหน้าสาขาวิชาประมง

หัวหน้าสาขาวิชาเทคโนโลยีภูมิทัศน์

หัวหน้าสาขาวิชาวิศวกรรมเกษตรและเทคโนโลยี

หัวหน้างานกิจการนักศึกษา

หัวหน้าสำนักงานคณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ

นายชูชัย เชี่ยวชาญ

คณะเกษตรศาสตร์และทรัพยากรธรรมชาติ

มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลตะวันออก วิทยาเขตบางพระ

43 ม.6 ต.บางพระ อ.ศรีราชา จ.ชลบุรี

Website: <http://agri.rmutto.ac.th/>

Facebook: <https://www.facebook.com/AGRI.RMUTTO/>

โทร. 089-2454388